
Beslut i fråga om oredlighet i forskning

Beslut

Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (nedan kallad nämnden) beslutar att [REDACTED] inte gjort sig skyldig till oredlighet i forskning.

Bakgrund

Den 3 december 2020 inkom en anmälan om oredlighet i forskning till nämnden. Anmälan avser misstänkt plagiering i tredje och fjärde upplagan av boken "Enkäten i praktiken – En handbok i enkätmetodik" författad av [REDACTED]. Enligt anmälan kommer en majoritet av ändringarna och tilläggen i dessa upplagor från [REDACTED] avhandling, hennes forskningsartiklar och en bok hon skrivit. Texter om motivation och kognitiva intervjuer som behandlas i [REDACTED] avhandling togs enligt anmälan in i tredje upplagan av [REDACTED] bok efter att han suttit i betygsnämnden vid [REDACTED] disputation. I princip alla ändringar som gjorts i fjärde upplagan finns enligt anmälan i [REDACTED] bok som [REDACTED] haft i uppdrag att faktagranska.

Den anmälda anför till nämnden dels att han inte anser att det som tas upp i anmälan omfattas av lagen om (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (nedan lagen), dels att han inte gjort sig skyldig till plagiering. Han menar att boken är en handbok som inte är att betrakta som forskning och därför inte omfattas av lagen. Den har avsiktligt skrivits främst för personer i praktisk verksamhet som behöver konkret stöd vid genomförandet av enkätundersökningar. Han anför vidare att han är pensionerad sedan flera år tillbaka och inte längre är forskare. Även av det skälet menar han att han inte omfattas av lagen. Boken är också publicerad av ett privat bokförlag som inte hör till de kategorier av huvudmän som lagen gäller. Vidare anför han att det inte är fråga om plagiering utan om en upphovsrättslig fråga som redan lösts ut med hjälp av förlaget där publikationen ges ut.

Motivering av beslut

Rättslig reglering

Nämnden ska pröva frågor om oredlighet i forskning enligt lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (nedan lagen). Lagens tillämpningsområde anges i 3 §. Enligt bestämmelsen omfattar lagen forskning som utförs av vissa angivna utförare. Definitionen av oredlighet i forskning är enligt 2 § ”en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning

eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning”.

Forskning

Vad som avses med forskning är inte definierat i lagen. I förarbetena anges att nämnden med vägledning av de olika definitioner av forskning som finns och bedömningar i andra förarbeten får ta ställning till om ett ärende gäller forskning enligt den nya lagen.¹ I lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen) finns en definition av forskning som bygger på den så kallade Frascatimanualen från OECD. I 2 § etikprövningslagen anges att med forskning enligt den lagen avses

vetenskapligt experimentellt eller teoretiskt arbete eller vetenskapliga studier genom observation, om arbetet eller studierna görs för att hämta in ny kunskap, och utvecklingsarbete på vetenskaplig grund [...]

I förarbeten till högskolelagen ges en annan definition, även den baserad på Frascatimanualen.² Den lyder

Med grundforskning avses ett systematiskt och metodiskt sökande efter ny kunskap och nya idéer utan någon bestämd tillämpning i sikte. Grundforskning syftar till att ge bidrag till den vetenskapliga kunskapsmassan inom ett visst område. Med tillämpad forskning avses ett systematiskt och metodiskt sökande efter kunskap med en bestämd tillämpning i sikte. Med utvecklingsarbete avses ett idérikt och systematiskt utnyttjande av vetenskaplig och annan kunskap för att åstadkomma nya produkter, nya processer, nya system eller väsentliga förbättringar av nu existerande sådana.³

Den anmälda publikationen beskrivs i dess förord som en handbok som på ett lättfattligt sätt ska ge ett koncentrat av den kunskap som finns inom området för enkätstudier. Det anges att den dels ska tjäna som handbok för den som själv ämnar genomföra en enkätundersökning, dels ska användas som kursbok vid kurser i enkätmetodik. På omslaget beskrivs att målgruppen är universitets- och högskolestuderande på kurser i enkätmetodik samt praktiskt verksamma som själva ska genomföra enkätundersökningar.

Nämndens bedömning är att publikationen är en lärobok. Sett till dess karaktär och innehåll och med tanke på de målgrupper den riktar sig till anser nämnden att innehållet inte utgör forskning.

¹ Prop. 2018/19:58, s. 40.

² Prop. 1992/93:1, s. 30.

³ Prop. 1992/93:1, s. 30.

Nämnden anser därmed att [REDACTED] inte gjort sig skyldig till oredlighet i forskning.

Nämnden har fattat beslut i detta ärende efter föredragning av kanslichefen Karin Nylén.

Thomas Bull
Ordförande

Karin Nylén
Kanslichef